HIYBRIW
Hiybriw Biynimb Krays Ker Mindeyak Gok Kuyip Minj Tikyak
Minim Nind Niŋep

Jiwda biynimb gok kuyip nep, yimb bap Hiy-briw apay. Minj kun biy, Jiwda biynimb Jiysis nup chiŋgyak gok kuyip, tikyak ak niŋbun ak pen, bi kuyip minj tikip ak aŋgiy, ma niŋbun.

Minj kun biy, Jiysis nup kirgiy, Jiwda giyiŋgipay rek giniŋ geyak niŋiy, kuyip tikiy aŋgyak, "Kanj siypsiyp tap gok pik simboŋgyiŋgipim ak, tap yikop kawnan paŋg niŋiy gipay rek giyiŋgipim; Jiysis chinup nen aŋgiy, likañ nuk key Nop nup simboŋgak ak, tap yomb yimb aŋgyak."

Minim Ar Keykey Mindip Rek:

Gor Ñinuk biyomb Nop rek nep mindip minim ak mindip, chapta 1:1-3.

Jiysis biyomb, enjol gok sikoy minim ak mindip, chapta 1:4−2:18.

Jiysis biyomb, Mosis yip, Josiwa yip bi sikoy minim ak mindip, 3:1−4:13.

Bi simboŋgep nind mindyiŋgipay gok, woŋg giyak ak yikop rek giyak; Jiysis gak ar ak, tap yomb yimb gak minim ak mindip, chapta 4:14−7:28.

Jiysis bi Gor nup simboŋgep yomb yimb ak, likañ nuk key ak Nop nup simboŋgek mey, Gor "tep" aŋgek, tip ma kumniŋgamb minim ak mindip, chapta 8:1−9:28.

Meymey siypsiyp pik simboŋgyiŋgipay ak, yikop pik simboŋgipay; Jiysis chinup aŋgiy kumak ak, ñin nokom yimb simboŋgek mey, kim amjun rek ayip minim ak mindip, chapta 10:1-39.

Gor nup gosimb niŋon chinup kond min-deniŋgamb aŋgiy, nup nep kond mindpay minim ak mindip, chapta 11:1–12:29.

Yerip gey Gor niŋek tep giniŋgamb minim ak sek, minim aŋ day jiwak ak sek mindip, chapta 13:1-25.

Gor Ñinuk Chinup Minim Aŋñak

¹ Gor basind apis ikop kuyip minim aŋgniŋg, bi minim nup aŋgep gok gek, minim nup ar ak wisin niŋiy akaŋ, day niŋiy akaŋ, gos kiyk namb okok niŋiy aŋgñiyiŋgipay. ²⁻³ Nind kun giy gek, biynimb gok kuyip aŋgñiyiŋgipay ak pen, ñin kisen mindpun biy, Ñinuk ak key yokek apiy, chinup minim aŋgñak. Pen Ñinuk nuk key ma mindip: Nop mindip rek nep mindip. Nuk kunep Gor ak mey, chinup sup melik puŋgyomimb. Nop aŋgek, Ñinuk miñmon tap okok maŋgiysek alwol gayek mey, miñiy maŋgiysek kond mindip. Nuk nep minim aŋgek, miñmon tap okok timey ma gip, mindep nep mindip. Tap siy tap timey gach chinup ak nep aŋgiy, kumiy tip ak tikjakiy, am Nop ñin yipund kind okok ken mindiy, woŋg jimñiy gipiyr.

Enjol Gok Kayaŋ Rek Mindpay; Jiysis Mey Biyomb Yimb Mindip

⁴ Nuk enjol gok rek mer: nup Gor Ñinuk apay rek, nuk Biyomb yimb. Yimb nuk yiy ar biyoŋ mindip. ⁵ Gor enjol nuk gok kuyip, bap minim aŋgiy apkop, "Miñiy nup dipiyn ak, yip 'Ñop nuk;' yand nup 'Ñiyand' aŋgiy" ma aŋgak. Akaŋ pen: "Yip 'Nap nak;' yand nip 'Ñiyand' aŋgiy," ma aŋgak. Ñinuk nup nep, minim kun ak rek aŋgak.

⁶ Pen Ñinuk key yimb ak, mankumb biy yokniŋg, enjol gok yimb nup dand araniŋgiy aŋgak. ⁷ Pen enjol gok kuyip, minim ak aŋgiy aŋgak, "Enjol nuk gok gek, key yimb mindiy, yiŋgen rek diy opay aŋgak." ⁸ Pen Ñinuk nup minim ak aŋgiy aŋgak:

"Gor. Nand kiyŋ gunap monmon gipay rek ma giniŋgamban; suŋ-tep mindiy, biynimb gok perper kond mindeniŋgamban. ⁹ Mindrep gipay ak nip tep gip, pen mindrep ma gipay ak nip tep ma gip. Kun ak nip aŋgen, Biyomb key yimb mindpan. Kun ak buŋgiy nand gok, beŋ nip okok mindpay; nand mey Biyomb yimb mindpan aŋgak."

¹⁰ Minim gunap sek aŋgiy aŋgak, "Nand Biyomb wosrey kondoŋ okok mindiy,
mankumb biy sek, semb biyoŋ sek alwol gaynak.
¹¹⁻¹² Tap kun gok mindiy, kurginiŋgamb rek ayip ak pen;
nand mindnep mindeniŋgamban.
Tap kun gok, chech wor ay yapek,
tuŋgasik key siŋak ay,
kisenimb aypay rek giniŋgamb ak pen;
nand Biyomb chin ak, kun ak rek ma giniŋgamban.

Nak mindpan rek nep mindeniŋgamban aŋgak."

¹³ Pen Ñinuk nup minim bap sek aŋgak:

"Nand ñin yipund kind yand akniy bisiŋ
　　　mindey, tap yerip yerip nip miluk niŋbay
　　　gok maŋgiysek, talak miŋan nip okok
　　　ayniŋgayn aŋgak."

Pen enjol gok kuyip, Ñinuk nup aŋgak kun ak
rek, ma yimb aŋgak. ¹⁴ Kun ak enjol gok yerip
rek mindpay? Kiyk Gor nup woŋg giñemb gok
mindyiŋ, biynimb nuk perper mindeniŋgambay
aŋgiy niŋimb gok kuyip, kond mindpay.

2

Gor Chinup Dak Ak Tap Yomb Yimb

¹ Kun ak minim aŋgñey niŋbun ak, pisnep din-
jun. Pen direp ma giniŋgambun ak, gos yesek gu-
nap niŋiy, yesek kind okok amniŋgambun. ² Enjol
gok nep, low minim ak dand apiy, Mosis nup
ñiyak ak pen; biynimb minim kun ak kirgiyak
gok, yiwur yomb yimb diyak. ³⁻⁴ Kun ak chin
Gor Ñinuk minim tep dand wip ak kirgiy, kim
amjun rek ma ayniŋgamb. Ñinuk ak key, minim
kun ak dand apek, biynimb niŋiy diyak gok,
chinup minim niŋind yimb kun ak niŋnimimb
aŋgiy, aŋgñirep giyak. Pen gos kiyk anep niŋiy
ma aŋgyak; Gor kiy yip mindakniŋ, tap mageprek
gunap giyiŋ, chinup aŋgñiyak. Gor gos nuk key
niŋiy, Kawnan nuk ak yokek ap, biynimb gunap
yip mindiy, key yimb geyak kunep niŋnuk. Kun
ak mey, minim tep nuk ak, niŋind yimb aspay
aŋgiy niŋnuk.

Jiysis Nep Chinup Dak

5 Pen Gor chinup di nuk yip jimñiy aysap minim apun ar ak, enjol gok biyomb koyoŋ rek, chin kayaŋ rek ma mindpun. 6 Minim ar kun ak, Baybol buk ak tikiy aŋgyak:

"Gor. Nand biynimb gok kuyip gos niŋiy dipan. Nand rek ma mindpay; biynimb yikop ak pen, yenen kuyip kond mindrep gipan? 7-8 Nand genak, enjol gok biyomb rek mindeyak; biynimb gok tam okok rek mindeyak ak pen; miñiy biynimb gok kuyip gey, yimb mindek, tap maŋgiysek kond mindpay aŋgyak."

Minim kun aŋgiy tikyak ak niŋbun: miñiy tap gunap nep kond mindpun; ñin kisen ak apek, tap maŋgiysek kond mindeniŋambun.

9 Gor Ñinuk Jiysis nup yokek ap mindek ñin ak nep, enjol gok, biynimb yomb rek mindeyak: nuk bi yikop rek mindek. Pen yiwur yomb diy kumek, Gor gek miñiy Biyomb mindakniŋ, yimb nup nep apay.

10 Gor nuk Biyomb tap okok maŋgiysek gay kond mindip ak, niŋrep gip ak mey, biynimb kuŋaynep di miñmon tep nuk ak ayniŋ, Ñinuk Krays nup yokek apiy, minim nup ak niŋiy, miker ar keykey dak rek, chinup di Nop yip jimñiy ayip. 11 Pen chinup dek, biynimb nuk mindpun ak, Bapiy chin nokom yimb. Chinup gek, nuk suŋtep mindip rek mindpun ak mey, mam ay aŋgniŋ nambiŋ ma dip; wisimb yapiy nep aŋgip. 12 Nuk Nop nup aŋgak:

"Mam ay sikop kuyip, kesim nip ak diñiyiŋ,
　　kamep aŋgyiŋ, yimb nip dand araniŋgayn
　　aŋgak."

13 Pen minim bap aŋgak:

"Nup gos sek kond mindeniŋgayn; yip direp
　　giniŋgamb aŋgak."

Pen bap aŋgak:

"Gor ñapan yip aŋgak gok yip, mindpiyn biy
　　aŋgak."

Jiysis Chinup Diyn Aŋgiy, Biyimb Rek Ay Wak

14 Ñapan aŋgak kun gok, kiyk biynimb ak mey,
nuk biynimb yimb bap ay apiy, bi biynimb gek
kumbay anup ñaŋgjiwyokak.　15 Kun gek mey,
biynimb kumniŋgambun aŋgiy pernep gos par
ay mindeyak gok, perper mindeniŋgiy rek ayip.
16 Pen enjol gok direp giyn aŋgiy ma gak; Ebra-
ham Gor nup gosimb niŋak rek niŋbun kiñiŋ ak,
direp giyn aŋgiy kun gak. 17 Ar kun ak nep, Jiysis
chin mindpun rek biyimb ay apiy, bi Nop nup
simboŋgep tep chin ak mindiy, chin tap siy tap
timey giy, Gor yip jimñiy mindonjun rek ma ayek,
chinup di Nop yip jimñiy ayniŋ kumak. 18 Pen ap
man ar biy mindiy, chinup miker yerip yerip gip
ak, nup kunep gek mey; niŋrep gip rek, chinup
simb niŋiy kond mindrep giniŋgamb.

3

1 Kun ak mam ay Gor niŋek tep gip gok. Jiysis
bi Gor nup simboŋgep yomb yimb chin ak nup
gosimb niŋyiŋ, Gor nup kisen gipun ak, nuk Bi
yerip rek ak niŋrep ginjun.

² Pen nimb gunap aŋgniŋgambim "Basind yes chin Mosis biyomb yimb; Jiysis bi yikop rek ayip aŋgniŋgambim." Pen Jiysis nup gos kun ak rek ma niŋnimimb. ³ Gor Mosis nup, Ñinuk nup yimb dand ar biyoŋ aranak rek; ma gak. Bi korip gipay gok yimb dand aranbay ak pen; korip gipay gok tap yikop; yimb ma mindip. Kun ak rek, Jiysis Bi yimb sek, Mosis beŋ nup okok mindip. ⁴ Korip tap gok biynimb gaypay ak pen; Gor tap okok maŋgiysek alwol gayak.

⁵ Pen niŋind: Mosis Gor biynimb nuk namb ak woŋg giñirep giyiŋ, Gor chinup kisen giniŋgamb rek, minim tep gunap aŋgñak. ⁶ Pen Krays Gor Ñinuk yipund giy ak mey; chinup Gor kiñiŋ nuk mindpun gok, bi korip nop nimb rek, kond mindrep gip. Ñup chiŋgiy nep mindon mey, andkind apek, biynimb nuk nep mindoniŋgambun. ⁷ Kun ak Gor Kawnan aŋgak rek niŋjun. Nuk aŋgak:

"Ñin biy minim yip ak aŋgey niŋiy, niŋdinimimb.
⁸⁻⁹ Nasind napis sikop wosrey, simiy ñin jiwiy omiŋal miñmon nep namb okok mindey, kuyip tap mageprek gok giyiŋ, kond mindenik ak pen; minim yip ak ma niŋiy, gos kiyk keynep niŋiy gey amyiŋgip. ¹⁰⁻¹¹ Kun gey, yip yiruk yimb gek aŋgnik, 'Per minim yip ak ma niŋdiy kun gipay ak, yand yip mindiy, añiŋ ay mindrep giniŋgiy aŋgnik ak, ma diniŋgambay. Pisnep mer aspiyn aŋgak!"

¹²⁻¹³ Kun ak mam ay sikop. Gor minim ak kirgiy, gos nimb key niŋnimimb rek ayip ak, niŋrep ginimimb. Miñiy Gor minim niŋep ñin biy, namam

nanay gok yip, minim tep ak minek minek aŋ amiy apiy giyiŋ, mindrep ginimimb. Mer ak, Gor nup minim ak kirgiy, gos yesek ar ak apek niŋdand amiy, apyap pikniŋgambun.

¹⁴ Pen Krays minim nind niŋiy aŋgñinik ak, niŋyiŋ nep mindiy mey, biynimb nuk yimb mindoniŋgambun. ¹⁵ Baybol buk ak tikiy aŋgyak: "Miñiy Gor minim nup ak niŋiy, yiruk ma niŋnimimb. Wosrey minim nup niŋiy diyokpik rek, ma ginimimb aŋgyak."

¹⁶ Biynimb an Gor nup minim ak niŋiy, ma niŋjun aŋgyak? Mey Yisrel biynimb; Mosis Yijip nimb dand awak gok maŋgiysek. ¹⁷ Pen biynimb an simiy ñin jiwiy ñin jiwiy Gor minim ak ma niŋey, kuyip niŋek tep ma gak? Mey Yisrel biynimb; tap siy tap timey giy, miñmon nep namb okok taŋ taŋ, tokiy ay kumyak gok nep. ¹⁸ Gor biynimb minim kilis aŋgiy, ap yand yip ma mindeniŋgambay aŋgak gok an? Mey biynimb minim nup ma niŋniŋgambun aŋgyak gok nep. ¹⁹ Kun ak niŋbun: nup gosimb ma niŋiy, nup ma chiŋgyak rek, am nuk yip mindrep giniŋgiy rek ma ayak.

4

¹⁻³ Pen chinup biynimb kisen dip gok, nund yip mindrep ginjun rek ma ayip aŋgiy, gos ak ma niŋjun. Pen minim tep nup niŋbun ak, niŋrep giyiŋ mindenjun. Mer ak, basind apis sikop minim nuk ak niŋiy, niŋind aŋgip aŋgiy pen, ma giyak rek giniŋgambun. Kiyk minim nup ma dey, minim kilis aŋgiy aŋgak, 'Kuyip den, ap yand yip

añiŋ ay mindeniŋgiy rek ma ayip aŋgak.’ Tap alwol gayak ñin ak, tip kuyip ak gayrep gak ak pen; minim nuk aŋgak gok, niŋind aŋgip aŋgiy nup ma diyak rek, kuyip kirgak.

⁴ Baybol buk ak tikiy aŋgyak,

“Gor ñin onep kaŋgol ak, miñmon tap gok maŋgiysek gaydiy, ñin ar ak añiŋ ayin aŋgiy, yikop mindek aŋgyak.”

⁵ Pen minim kun ak nep tikiy aŋgyak,

“Kiyk ap yand yip añiŋ ay, mindrep giniŋgiy rek ma ayip aŋgyak.”

⁶ Pen biynimb nind gok, gunap minim tep nup ak kirgiy, nup ma chiŋgeyak; biynimb kisenimb gok diniŋgayn aŋgak. ⁷ Kun ak biynimb minim nup niŋiy kirgiyak gok kumey, simiy kuŋaynep yinek, basind yes Depiyt Baybol buk minim aŋgambun ak tikiy aŋgak:

“Ñin biy, Gor minim ak niŋyiŋ, yiruk ma niŋnimimb; aŋgnimuŋ rek nep niŋiy, ginim-imb aŋgak.”

Pen tip ak, “Ñin biy” aŋgak kun ak niŋbun: ñin nuk biynimb diniŋgamb ñin ak, mindep nep mindip.

⁸ Pen nimb aŋgniŋgambim, “Gor wosrey yip ker apiy, añiŋ ayrep giyiŋ mindeniŋgambim aŋgak ak, biyomb Josiwa basind apis sikop kuyip, dand miñmon Keynan amek, mindrep giyak ar ak, aŋgak aŋgniŋgambim.” Pen ñin kun ak nep ma aŋgak; am miñmon Keynan mindyakniŋ, minim kun ak tip aŋgak. ⁹ Kun ak chin nuk yip jimñiy mindiy, nuk yip añiŋ ay mindrep ginjun rek ayip. ¹⁰ Nup chiŋgiy, nuk yip añiŋ ay mindrep

giniŋgambun aŋgip minim kun ak; tap kilrimey akaŋ, yerip yerip gon, Gor chinup diniŋgamb aŋgiy niŋbun gok kirgiy, nuk ñin onep kaŋgol ak tap gaydiy, minek ar ak, añiŋ ay yikop mindek rek mindoniŋgambun. 11 Kun ak añiŋ añiŋ ma ayjun; chinup kinjeŋ pisnep pindak rek, korip miŋgan amiy, nuk yip añiŋ ay mindrep ginjun. Mer ak; biynimb chin wosrey mindyiŋgipay gok, apyap pikyak rek ak giniŋgambun.

12 Yenen: Gor minim nuk aŋgek, kim min-deniŋgambun ak, baynat rek kind yimb. Namb chinup biyaŋ amiy, gos tep niŋbun akaŋ, gos timey niŋbun ak, di mis ayek niŋrep gipun. 13 Yerip yerip gipun gok, Gor niŋmindakniŋ gipun; kapkap weygiy ginjun rek ma ayip. Pen nuk nep chinup kor giy, yerer gipun minim ak, aŋgniŋakniŋ aŋgñiniŋgambun.

14 Kun ak Bi Gor nup simboŋgep yomb yimb chin ak, am Nop yip mindip rek, minim tep niŋiy dipun ak, dinep mindonjun. 15 Nuk ap lum ar biy mindyiŋgip rek, tap siy tap timey chinup lipiŋg dand amnimuŋ rek ayip gok sek, miker chinup yerip yerip gip gok sek nup kunep gak ak pen, nuk timey ma gak. Kun ak miker yerip yerip chinup gip ak niŋrep gip rek, chinup simb yimb niŋiy, 16 bi nambnimb chin tep yimb ak mindip. Kun ak Nop Biyomb jel gip ak nup pirikiy, ma kirginjun. Chinup simb niŋiy, Ñinuk nup yokek apiy kumak rek, mindip maŋ siŋak amiy, tap timey gipun gok aŋgyikon, chinup dep rek ayek, dinimuŋ.

5

¹ Bi Gor nup simboŋep gok maŋiysek, bi yikop biynimb namb okok nimb ak pen, Gor kuyip dek woŋ nup ak giyiŋ, biynimb tap siy tap timey giy, meymey siypsiyp dap ñey, bind ar ak pikdaŋiy, Gor nup simboŋ ñimbay. Woŋ kiyk bap pen, biynimb yikop Gor nup niŋey tep gek, tap gunap dap ñey pikñimbay. ²⁻³ Pen bi Gor nup simboŋgep kun gok, biynimb yimb gok mey, kiyk key kunep tap siy tap timey giy, Gor nup tap simboŋ ñimbay. Kun ak biynimb niŋrep ma gipay gok, apyap pikniŋ rek gey, kuyip simb niŋiy, minim sayn apay. ⁴ Kiyk key biyomb mindon aŋgiy, woŋ kun ak ma dipay; Gor Eron nup aŋgek giyiŋgip rek, kuyip aŋgek gipay.

⁵ Ar kun ak nep, Krays yand biyomb mindiy, biynimb gok kuyip diyn aŋgiy ma aŋgak; Nop nep aŋgek, chinup nen Nop nup aŋgniŋ mindip. Nup aŋgak:

"Miñiy yand nip Ñiyand; nand yip Nap nak
 aŋgak."

⁶ Pen Ñinuk nup minim bap aŋgak:

"Nip aspiyn: nand bi yip simboŋgep Melkiysadek
 rek ak, perper mindeniŋamban aŋgak."

⁷ Pen Jiysis man ar biy mindiy, nup ñaŋgniŋ geyak, Nop nup siy aŋgyiŋ, meŋ miŋgan dand araniy aŋgak, "Yip kond mindenimin. Pen kun kun ginimin ma aŋgniŋgayn; nand Biyomb ak, key niŋban rek yip ginimin aŋgak." Kun aŋgek, nup kond mindakniŋ, kumiy tip ak tikjakak.

⁸ Nuk Biyomb, Gor Ñinuk yimb ak pen; chinup gip rek nep nup gak. Nop aŋgak rek giyiŋ, miker

yomb ak dak. ⁹ Nop minim aŋek, maŋiysek gak ak mey; bi suŋ-tep biynimb minim nup niŋiy dipay gok, di Nop yip jimñiy ayek, perper mindeniŋambay. ¹⁰ Pen ar kun ak nep, Nop aŋak, "Nand bi yip simboŋgep Melkiysadek rek ak mindeniŋamban aŋgak."

Ñapan Ŋaŋ Gos Niŋbay Rek Ma Niŋjun

¹¹ Minim tiksipiyn kun biy rek, kuŋay mindip ak pen; kasek ma niŋbim ak, aŋgen kosyam niŋnimimb rek ayek kirpiyn. ¹² Nimbip per aŋgñimbun ak niŋrep giy, biynimb gunap kuyip aŋgñimbikip ak pen; kasek ma niŋiy, minim nind niŋep gok, nimbip tip aŋgñemb rek ayip. Miñiy tap kilis ñiŋnimimb rek ak pen; tiy ñimb nep mindpim. ¹³ Ñapan ŋaŋ tiy ñimbnep mindpay gok; miñ ar ak tep, miñ ar ak timey aŋgiy, ma niŋrep gipay. ¹⁴ Pen biynimb gos sek gok gi dand amiy, ar ak gep, ar ak ma gep aŋgiy, niŋrep gipay.

6

Ñapan Ŋaŋ Mer Aŋgiy, Minim Niŋind Ar Ak Dinjun

¹ Krays minim nimbip per aŋgñimbay gok, soy aŋgiy soy aŋgiy ma aŋgniŋgayn. Korip giniŋ, sap piŋiy tip tuŋgjiwiy, tip ak piŋiy, tip ak piŋiy ma gipay. Kun ak chin keynep kilrimey giy mey, Gor biynimb nuk mindeniŋgambun aŋgiy, gos niŋyiŋgipun ak kirgiy, Gor Ñinuk nup yokek owak rek, chinup diniŋgamb aŋgey niŋnuk minim ak pisnep diy, nup chiŋgrep giy mindenjun. Sap ak tuŋgjiwyiŋ, tip ak piŋyiŋ ma ginjun. ² Gor

nup gosimb niŋiy, ñiŋ pikpun minim ak; ñin
jun ar ayey, Gor Kawnan chinup wip minim
ak; biynimb kumiy tikjakiy kuyip bilok ayek,
gunap yiwur per diniŋambay minim ak; tip ma
aŋniŋayn.　Gor minim nind niŋbik kun gok,
gos niŋnep mindyiŋ, minim nuk gunap niŋjun.
3 Kun ak Gor chinup kond mindakniŋ, minim
kun gok kirgiy, minim gunap aŋgon niŋrep
giniŋgambim.

4-6 Gor Ñinuk chinup aŋgiy yokak ak, nup
gosimb niŋiy, Kawnan nuk ak diy, pen nup
kirginiŋgambun ak; kisen yergiy nup tip ak
gosimb niŋiy, nup chiŋgiy, biynimb nuk min-
doniŋgambun? Chinup direp giyiŋ kond minden
aŋgiy, tap mageprek gok gek niŋnuk ak pen,
nup kirginiŋgambun ak; mon kiros bak biyoŋ
ñaŋgrimbikiy, aŋgjiwyak rek ak giniŋgambun.
Biynimb kun giniŋgambay gok, tip ak aŋgon nup
gosimb niŋniŋgiy rek ma ayniŋgamb.

7 Gor woŋg day nuk ak gek, miñmon pikyiŋg tap
jakrep gakniŋ, nup tep yimb giniŋgamb.　8 Pen
kipil ñiwñiw sek gok nep jakniŋgamb ak; kirgek
pisnep saŋgiy dek, kisen sup ñek yinimuŋ rek
ayip.

9 Pen buŋgiy tep yand gok.　Minim yomb rek
aspun ak pen, Gor nup kirpim aŋgiy ma aspun;
niŋrep gim aŋgiy aspun.　Yenen: biynimb nuk
mindiy, biynimb nuk gok gipay rek gipim ak
niŋbun.　10 Gor ker mindpim ak, monmon ma
giniŋgamb.　Nup gosimb niŋiy, biynimb nup
gunap kuyip, per direp gipim ak, nuk sakiy ma
giniŋgamb. 11 Pen chinup tep giniŋgamb ak; nimb

maŋgiysek ar kun ak nep gi mindiy, am nuk yip mindrep ginjun aŋgiy gos niŋbim rek giniŋgamb.

¹² Yiruk yiruk ginimuŋ rek ayip ak, niŋrep ginjun. Nup gosimb niŋiy, minim aŋgayak ak gos sek kond mindiy, chinup direp ginimuŋ rek nep mindon mey, Nop chinup giniŋgayn aŋgak rek giniŋgamb.

¹³ Gor basind yes Ebraham nup minim niŋind yimb ak aŋgniŋ, biyomb nuk rek bap sek ma mindek niŋiy, bi gunap yimb kuyip ma aŋgak; yimb nuk key aŋgiy aŋgak, "Yand mindpiyn rek, nip niŋind yimb aspiyn; ¹⁴ nimbip kond mindnikniŋ, biynimb nand kuŋay yimb mindeniŋgambay aŋgak." ¹⁵ Ebraham minim nuk kun ak niŋiy, kapkap kond mindek mindek, aŋgak rek nep gak.

¹⁶ Chin Jiwda biynimb minim kilis niŋind yimb aŋgniŋ, biyomb bap yimb nup aŋgiy, niŋind yimb aspun apun. Kun gon, biynimb gok niŋiy, ak niŋind yimb aspay apay. ¹⁷ Kun ak rek, Gor yimb nuk key aŋgiy, kuyip den ñapan yand mindeniŋgambay aŋgak ak, ar bap key ma giniŋgamb. ¹⁸ Kun ak, chin biynimb tap siy tap timey giy, pirik nup ker opun gok; gos sek mindenjun. Yimb nuk ak aŋgiy, niŋind yimb apiyn aŋgak ak; key ma giniŋgamb. Chinup diniŋgayn aŋgek, kond mindpun rek nep giniŋgamb. ¹⁹ Gor korip ñiluk miŋgan suŋ-tep yimb ak chech band yiwgek, nup windin ma niŋbun ak pen, minim niŋind yimb ak aŋgek, kond mindpun. Minim kun ak, korip ñiluk miŋgan nuk ak nimb wip ak mey, kamb kilis rek mindip ak; kawin kawin ma

giniŋgamb. ²⁰ Biyomb Gor nup simboŋep chin ak, Melkiysadek woŋg gak rek giyn aŋgiy, tip chinup ak diy, tap siy tap timey gipun rek, Gor korip ñiluk miŋan suŋ-tep yimb ak nind amiy, chinup nen Nop nup aŋgniŋ mindip.

7

Binak Melkiysadek Yimb Yomb Dak

¹⁻² Melkiysadek kun ak nuk kiyŋ mindiy, miñmon Salem kond mindyiŋ, bi Gor nup sim-boŋgep ak kunep mindyiŋgip.　Yimb nup ak tuŋgandikiy, "Bi suŋ-tep yimb apay."

Pen biyomb gunap ap, basind yes Ebraham nup timey geyak, kuyip yuk yokiy, tap tep tep gok dand awakniŋ, Melkiysadek ap nup kinjeŋnamb ak niŋiy bilesiym gek, tap piliŋ dand awak gok, bilok Melkiysadek nup nokom nokom, Gor nup ñimbay rek ak ñiy, nuk tap maŋgiysek onep anjip gok dak.

³ Bi kun ak Gor nup simboŋep ak pen, nonim kiñiŋ ak kun giy mindip, nop nusind kiñiŋ ak kun giy mindip aŋgiy aŋgey, ma niŋbun.　Pen nup tikyak ñin ak, kumak ñin ak aŋgiy kunep aŋgey ma niŋbun.　Nuk bi Gor nup perper simboŋgip, Gor Ñinuk rek mindip.

⁴ Gor basind yes Ebraham nup niŋek tep gek, biyomb mindeniŋgamban aŋgak ak niŋbun: nuk biyomb mindek. Pen Ebraham Melkiysadek nup biyomb yimb mindek ak niŋiy, tap piliŋ dand apek gok, bilok nup gunap ñak.

⁵ Ak nind yimb kun gak.　Kisen Mosis nup tikeyak yomb giy, Baybol buk ak tikiy aŋgyak,

"Ebraham tikek tik dand amiy, biynimb Liypay kiñiŋ mindpay gok, Gor woŋg gey, tap yerip yerip diniŋgambim gok, kuyip bilok nokom nokom opriyŋ ñiy, nimb onep anjip ak dinimimb aŋgak." Kun ak chin Mosis low ar ak niŋiy, ñimbem mam Liypay kiñiŋ mindpay gok kuyip, per tap opriyŋ ñiyiŋgipun.

⁶ Pen Gor basind Ebraham nup niŋek tep gek aŋgak, "Biynimb nip gok direp giniŋgayn aŋgiy" minim aŋgñak ak, nuk bi gunap kuyip opriyŋ ma ñiyiŋgip; pen Melkiysadek ap nup niŋiy, bilesiym gek tap dand owak gok, gunap bilok nup opriyŋ rek ñak. ⁷ Kun ak Melkiysadek bi Gor nup simboŋgep yomb yimb, basind Ebraham bi yikop rek ayek, kun gak. ⁸ Bi Liypay kiñiŋ Jiwda biynimb opriyŋ bilok ñiyiŋgipay gok, mind dand amiy tokiy ay kumbay ak pen, Baybol buk ak, Melkiysadek kumiy woŋg kun ak kirgak aŋgiy, ma tikyak.

⁹⁻¹⁰ Ebraham Melkiysadek nup tap bilok ñak kun ak, ñapan ma tikak ñin ak ñak. Kisen mey, Aysek nup tikek, Aysek pen Jekop nup tikek, Jekop Liypay nup tikek, tikey amiy apiy gek, Liypay biynimb kun gok Gor woŋg gey niŋiy, kuyip tap bilok ñimbay. Pen Ebraham Melkiysadek nup tap opriyŋ ñak ak, kuyip ma tikyak won ak ñek mey, kiyk sek, layn kiyk gok sek Melkiysadek nup, opriyŋ ñemb rek nep mindeyak ak niŋbun.

Bi Gor Nup Simboŋgep Kisenimb Ak, Bi Nindnimb Gok Tip Kuyip Ak Dak

¹¹ Mosis Gor minim tikiy, kun kun ginimimb aŋgek niŋiy, Jiwda biynimb meymey siypsiyp tap

gok dand amiy, Liypay bi gok kuyip ñey, kiyk
pikdaŋgiy Gor nup simboŋgyiŋgipay ak pen; ak
yikop ar ar nep giyak. Kun gey, Gor biynimb
nuk mindembinup, bi kisenimb Melkiysadek rek
key bap yokek awak ak ma yokpikop; Liypay
bi gok, Gor nup simboŋgyiŋ nep mindembiyap.
Pen tep ma gek, Gor kuyip kirgiy, bi kisenimb
Melkiysadek rek bap yokak. ¹² Bi nup simboŋgep
nindnimb gok kuyip kirgak rek, simboŋgyiŋgipay
miñ ar ak sek kirgak. Kun ak miñ kisenimb
chinup aŋgñimb ak nep dinjun.

¹³ Bi simboŋgep kisenimb yokak ak, Liypay
biynimb tik dand amiy nup ma tikyak; ¹⁴ Jiwda
kiñiŋ ak nep tik dand amiy nup tikyak. Pen Mosis
bi Jiwda kiñiŋ gunap, Gor nup simboŋgniŋgiy
aŋgiy, minim gunap ma aŋgak.   ¹⁵⁻¹⁶ Kun ak
niŋrep gipun: Gor bi nup simboŋgep nindnimb
gok kuyip kirgiy, bi pernep woŋg giniŋgamb kun
ak, Melkiysadek rek bap dak. ¹⁷ Yenen: Ñinuk
Krays nup aŋgak,

"Bi   yip   simboŋgep   Melkiysadek   rek
mindeniŋgamban aŋgak."

¹⁸⁻¹⁹ Liypay kiñiŋ ak tap ñiŋemb pikdaŋgiy, Gor
nup simboŋgyiŋgipay ak pen; miñ nindnimb ar
kun ak, perper mindonjun rek ma ayek, Gor
gos nuk key niŋiy, miñ kisenimb ar bap chinup
yomak. Miñ kisenimb dipun ar kun ak, tep yimb.
Diy mey, Gor yip nep mindoniŋgambun aŋgiy, gos
sek kond mindpun.

²⁰ Bi Gor nup simboŋgep nindnimb kun gok
kuyip, minim aŋgay, bi yip simboŋgep min-
deniŋgambim aŋgak ñin ak, minim gunap sek

aŋgayak ak pen; woŋ kun ak per gem amnimuŋ ma aŋgak. ²¹ Pen Jiysis bi nup simboŋgep nuk ak aŋgayniŋ, minim aŋgay aŋgak:

"Nand per bi yip simboŋgep ak mindeniŋgamban. Yand Biyomb ak niɲind yimb apiyn; kisen minim bap key ma aŋgniŋgayn aŋgak." ²² Gor Jiysis nup minim aŋgayak kun ak niŋbun: minim nindnimb ak wos mer ak pen; minim kisenimb ak wos yimb.

²³ Bi Gor nup simboŋgep nindnimb gok, kuɲaynep rek woŋ kun ak diyak. Bap kumek, kisenimb bap aŋgey, woŋ kun ak gi mindyiŋgip; ak kumek kisenimb ak mindyiŋgip; ak kumek kisenimb ak mindyiŋgip ak mey, bap per ma mindyiŋgipay. ²⁴ Pen Jiysis kun ak rek ma giniŋgamb; nuk per kim mindeniŋgamb ak, woŋ kun ak ma kirginiŋgamb. ²⁵ Nop nup per aŋgniŋnimuŋ rek mindip ak, biynimb Nop ker mindniŋ, nup aŋgeniŋgambay, kuyip pisnep diy kond mindeniŋgamb.

²⁶ Bi simboŋgep yomb yimb chin kun ak; Gor nup simboŋgep yimb. Nuk bi suŋ-tep tap siy tap timey siskoy gunap ma giy; bi gunap gipay rek mer: mindrep yimb gip ak, yimb nuk yiy ar biyoŋ mindip. ²⁷ Bi Gor nup simboŋgep yikop gok, gunap per tap siy tap timey kiyk key gipay rek, tap pik Gor nup simboŋ ñiy, kisen biynimb gunap timey gipay rek, tap pik simboŋ ñimbay. Pen Jiysis chinup biynimb maŋgiysek, tap siy tap timey gipun ak niɲiy, minek nokom yimb mon bak biyoŋ simboŋgak. Mey tep!

28 Mosis minim tikek niŋiy giyiŋgipay ar ak; bi Gor nup simboŋgep gok sek, biynimb yikop gok sek suŋ-tep yimb mindeniŋgiy rek ma ayak. Pen Gor minim nuk kisenimb aŋgayak ak, Ñinuk suŋ-tep Bi Gor nup simboŋgep perper mindeniŋgamb ak, chinup aŋgayak.

8

Jiysis Bi Gor Nup Simboŋgep Yomb Yimb; Gor Aŋgniŋep Korip Semb Biyoŋ Ak Mindip

1 Pen minim aspun kiñiŋ ak kun giy mindip; Bi Gor nup simboŋgep yomb yimb chin ak, am Nop ñin yipund kind okok ken mindip. 2 Gor aŋgniŋep korip tep ak am minden aŋgiy, Nop korip ñiluk miŋan suŋ-tep yimb semb biyoŋ amiy, bi namb-nimb chin ak mindip. Gor aŋgniŋep korip kun ak, biynimb ma giyak, Gor nuk key gak.

3 Pen bi Gor nup simboŋgep yomb yimb lum ar biy gok, kaw meymey tap gok dap ñey, gunap pik Gor nup tep aŋgiy, gunap pik tap siy tap timey giy gach sek mindpay rek, niŋiy kirginimin apay. Jiysis gipay ar kun ak rek key kumiy, tip ak tikjakak. 4 Bi Gor nup simboŋgep yikop gok Mosis low aŋgiy tikak rek niŋiy, tap pik Gor nup simboŋgyiŋgipay. Gor aŋgak rek, bi Liypay kiñiŋ tikyak gok nep, kun giyiŋgipay. Jiysis nup Liypay kiñiŋ tik dand apiy ma tikyak rek, nuk lum ar biy nep mindiy, kiy yip tap pik simboŋ ñiyiŋ ma mindombikop. 5 Pen Gor nup lum ar biy, tap pik simboŋgyiŋgipay ak, kawnan paŋ niŋiy gipay rek nep giyiŋgipay; tap yimb ak mindip semb biyoŋ. Mosis Gor aŋgniŋep sel korip ak giniŋ

gakniŋ, Gor aŋgak, "Chir yirik okok mindiy, 'Ser korip yip ak giy, tap gok kun kun giy aynimin apiyn' rek nep, ginimin aŋgak." Aŋgak kun ak, semb biyoŋ mindip rek, ginimin aŋgiy nup aŋgak.

6 Bi Gor nup simboŋgep yomb yimb chin Jiysis, bi Gor nup simboŋgep nindnimb gok, biynimb kuyip giyiŋgipay rek ma gip; nuk bi nambnimb chin tep key yimb mindiy, Nop chinup minim kisenimb tep ak aŋgiy, aŋgayak rek gip.

7 Pen minim nind aŋgayak ak tep gombikop, minim kisenimb ak ma dand opkop. 8 Biynimb gok mindrep ma giyak rek, Gor bi minim aŋgep nuk gok kuyip, gos ñek minim tikiy aŋgyak:

"Biyomb aŋgip, 'Kisen yand Yisrel-Jiwda biynimb kuyip, minim tep kisenimb aŋgayniŋgayn. 9 Nusind nupis yes gok kuyip, ñin ar ay dand Yijip nimb winik ak pen, minim aŋg ar nokom ay aŋgnuk ak ma niŋeyak, kuyip kirginik. Minim kun ak rek, kuyip tip ak ma aŋgniŋgayn' aŋgak."

10 Pen minim bap aŋgak:

"Kisen yand Yisrel biynimb gok yip, minim aŋg ar nokom ay, gos tep yand niŋbiyn rek ak ñen, minim kil tikayey per mindek niŋbay rek ak, niŋniŋgambay. Kun ak yand Gor Biyomb kiyk mindeniŋgayn; kiyk biynimb yand mindeniŋgambay. 11 Minim yip ak niŋiy, biynimb yand ker mindeniŋgambay kun ak, numiy numam biynimb gunap kuyip, "Kun kun giy niŋnimimb aŋgiy, ma aŋgniŋgambay. Biyn bi, kanj kayn maŋgiysek, minim yip ak niŋey tep gakniŋ,

kisen giniŋgambay ak mey, kuyip kun giy ma aŋgniŋgambay.

12 Tap siy tap timey giniŋgambay ak, kuyip simb niŋiy kirginiŋgayn ak mey, gos kun ak niŋyiŋ ma mindeniŋgayn aŋgak."

13 Pen minim kisenimb ay aŋgak kun ak, minim nindnimb tip ak dakniŋ, minim nindnimb ak kurginiŋ gisap.

9

Bi Simboŋgep Nindnimb Gok, Meymey Siypsiyp Likañ Ak Diy, Gor Nup Simboŋ Ñiyiŋgipay

1 Gor minim nind aŋgak ar ak, nup aŋgniŋniŋ, yikop aŋgniŋniŋgiy rek ma ayak; kilrimey giy nep aŋgniŋyiŋgipay. Kun ak nuk aŋgek, ser korip bap man ar biy giyak. 2 Ser korip kun ak, korip miŋgan ominal gayak. Korip ñiluk miŋgan bap gay, korip miŋgan suŋ-tep ak aŋgyak. Miŋgan kun ak lam bap daŋgiy ay, boŋg band bap gay, Gor nup simboŋg ñinjun aŋgiy, biret ak minek minek dam ayiŋgipay boŋg ar kun ak.

3 Pen korip ñiluk miŋgan bap, chech yomb yimb ak pil giyak. Miŋgan kun ak, Gor korip ñiluk miŋgan suŋ-tep key yimb ak aŋgyak. 4 Miŋgan kun ak, mon boŋg band bap lak ayrep giy, gol di pik pis band ay maŋgiysek yiwgiy, tap kuyrep wip ak daŋgiyiŋgipay ar kun ak. Pen kes gol diy giyak yomb bap, Gor minim kes won aŋgyiŋgipay ak, kunep mindek. Miŋgan biyaŋ Gor low minim aŋgiy tikak kamb pis ominal ak sek, binak Eron yir kondim dand taŋgyiŋgip gup gak ak sek,

tap mana tiyn gol diy giyak miŋɑn ak pareyak mindek ak sek ayey mindyiŋgip.

5 Gor mindip biy aŋgiy, kes won mindek ar ar siŋɑk, enjol rek omiŋɑl pil band sek pis pis gayak. Tap siy tap timey gipun rek, Gor niŋiy kirgaŋ aŋgiy, likañ siskoy dap soŋgyiŋgipɑy namb kun ak. Tap kun gok minim ak, miñiy parsek aŋgiy tiknim rek ma ayip.

6 Pen tap kun gok maŋgiysek gayey mindakniŋ, bi Gor nup simboŋgep gok minek minek, ser korip miŋɑn suŋ-tep mis ar ak amiy, Gor nup woŋg ak giyiŋgipɑy.   7 Pen bi Gor nup simboŋgep yikop kun gok, korip ñiluk miŋɑn suŋ-tep key yimb biyɑŋ amniŋgiy rek ma ayak. Simiy nokom nokom, Gor nup simboŋgep biyomb yimb ak, siypsiyp likañ dand nep, miŋɑn kun ak amyiŋgip.   Tap siy tap timey nuk key gak gok sek, biynimb niŋrep ma giy, tap siy tap timey giyak gok sek Gor niŋiy kirgaŋ aŋgiy, likañ ak dand miŋɑn kun ak amiy, sinasin rek pikyiŋgip. 8 Gak kun ak, Gor Kawnan ak chinup yomek niŋbun: ser korip miŋɑn suŋ-tep mis ar ak tap gok mindakniŋ, korip ñiluk miŋɑn suŋ-tep key yimb ak amiy, Gor nup aŋgniŋniŋgiy rek ma ayak. 9 Pen giyiŋgipɑy kun ak, Gor chinup biynimb miñiy mindpun ñin biy gok, gosimb niŋniŋgiy aŋgiy aŋgak.   Pen opriyŋ ñiyiŋgipɑy ak sek, meymey siypsiyp tap gok dand apiy, pik Gor nup simboŋgyiŋgipɑy ak sek kuyip gek, biynimb tep nuk mindeniŋgiy rek ma ayak. 10 Ar kun ak giyiŋ aŋgyiŋgipɑy, "Tap ak ñiŋemb; tap ak ma ñiŋemb; ñiŋg ak kun giy ñiŋemb; kun giy ma ñiŋemb. Ñin

ñiŋ ay giluŋ yokiy, kun ginimimb, yikop ak kun ma ginimimb aŋgyiŋgipay." Minim nindnimb niŋiy tap kilrimey giyiŋgipay kun ak; yikop minim kisenimb ak kond mindyiŋ, kawnan paŋg niŋiy gipay rek ak giyiŋgipay.

Jiysis Likañ Nuk Ak Key Diy Nop Nup Simboŋgñak

11 Pen Krays Gor minim kisenimb tep ak dand apiy, bi Gor nup simboŋgep yomb yimb chin ak mindiy, ser korip biynimb giyak man ar biy ma amnak: Nop ker yipund giy amnak. 12 Chinup di Nop yip jimñen, perper mindeniŋgiy aŋgiy, meymey kaw pikiy, likañ di Gor nup simboŋgyiŋgipay rek ma gak; likañ nuk ak key yowak rek, Nop nup simboŋgak. Pen bi Gor nup simboŋgep nindnimb gok minek minek, likañ soŋgiy simboŋgyiŋgipay rek ma gak: chinup di Nop yip jimñiniŋ, likañ nuk minek nokom yimb, dand Nop korip ñiluk suŋ-tep key yimb biyoŋ amek mey, perper mindenjun rek ayip.

13 Nind biynimb tap siy tap timey giy, asiŋ mindyiŋgipay gok apey, bi Gor nup simboŋgep gok, meymey kaw tap gok pik likañ ak diy, kaw nemb marip bap mon daŋgiyey pisnep yin binj tikak band gunap diy, ñiŋ sek, likañ sek tuŋgandik mandik giy, mumbwak kuyip okok yokey, asdey pikiy suŋ ayiŋgip. 14 Likañ yikop ak yokey, suŋ ayiŋgip kun ak; niŋind Kawnan perper mindeniŋgamb ak, Jiysis bi suŋ-tep yimb ak yip mindiy, chinup nen aŋgiy kumek, likañ yowak ak; chinup gek, Gor biynimb suŋ-tep nuk gok mindiy, miñ apyap pikpay ar ak kirgiy, Gor

Biyomb perper mindeniŋamb ak nup gosimb niŋiy, direp giniŋambun.

Krays Likañ Nuk Yowak Rek, Chinup Gor Yip Di Jimñiy Ayak

15 Pen Krays bi nambnimb ak, Nop minim kisenimb ak dand apiy, chinup biynimb dinim aŋgiy aŋgayak gok, di Nop yip jimñiy ayip. Minim nindnimb ar ak mindakniŋ, mindrep ma giy mey; jimñiy mindep rek ma ayak ak pen; Krays kumak rek, Gor yip jimñiy mindiy, perper mindonjun rek ayip.

16-17 Bi gunap minim kilis ak aŋgiy apay, "Yand kumen, tap yip gok apiyn rek biloknimimb aŋgey, minim kun ak niŋiy, yikop nep mindey mindey, pisnep kumey nep, apay rek bilokaypay. Kiyk kim mindyakniŋ, tap kuyip ma bilokaypay." 18 Kun ak rek, Gor minim nuk Jiwda biynimb kuyip aŋgak ak; meymey kaw pik likañ di soŋgey nep, wos gak.

19-20 Mosis Gor low minim aŋgek tikak gok, biynimb gok kuyip aŋgñi day jiwiy, kaw ñiluk pik likañ diy, ñiŋ gunap sek soŋgiy, tap haysop apay alik kind ak diy, siypsiyp kas ak di day biyoŋ tiwniŋgiy, ñiŋ likañ kun ak tawiy, low minim buk kun ak sek, biynimb ap mindeyak gok sek yokek, asdey pikek aŋgak, "Likañ yoken nimbip asdey piksap kun biy, Gor minim ak pisnep niŋdiniŋambun aŋgiy gispiyn aŋgak." 21 Pen ñiŋ likañ gunap diy, Gor aŋgniŋep ser korip ak yokek, asdey pikiy, diys tap yerip yerip mindek korip kun ak, asdey pikiy gak. 22 Minim nindnimb ar ak tap maŋgiysek rek, Gor niŋek tep ma gak; likañ diyokey, asdey pikek nep, niŋek tep

giyiŋgip. Biynimb tap siy tap timey gey, yikop niŋiy ma kirgak; siypsiyp gok pikey likañ yapek, dap simboŋg geyak mey; tep aŋgiy, niŋiy kirgak.

Krays Chinup Aŋgiy Kumiy, Gach Chinup Wiykyokip

23 Tap kilrimey ser korip man ar biy giyiŋgipay kun gok, Gor nuk key gip rek, biynimb gok niŋniŋgiy aŋgiy, aŋgek giyiŋgipay. Jiysis tap yikop kiyk pik simboŋgyiŋgipay kun gok nep, miñmon tep biyoŋ gombikop, yergiy tep gipkop. Kun ak nuk simboŋgiyn aŋgiy, key yimb ar ak gak. 24 Nuk key kumiy tip ak tikjakiy, Gor aŋgniŋep korip biynimb giyak miŋgan ak ma amnak; Nop ker yipund giy amiy, tap siy tap timey gipun rek, chinup nen Nop nup aŋgniŋ mindip. 25-26 Yisrel bi Gor nup simboŋgep yomb yimb gok, simiy nokom nokom, likañ kiyk key mer, siypsiyp tap gok pikiy likañ diy, Gor nup simboŋgniŋ, korip ñiluk suŋ- tep key yimb miŋgan ak amyiŋgipay. Pen Krays ar kun ak rek gipkop ak, wosrey miñmon alwol gayak ñin ak tikiy, mind dand apiy mindpun ñin biy, per simiy gok simiy gok chinup aŋgiy, yiwur diy kumbikop. Pen ñin tapin pandikip ñin biy, biynimb mindyiŋgipay gok, mindpun gok, mindeniŋgambay gok tap siy tap timey gach ak, minek nokom yimb chinup maŋgiysek aŋgiy kumak.

27 Biynimb gok minek nokom yimb kumiy, kisen kor yomb ak niŋbay rek, 28 Krays biynimb nokom nokom maŋgiysek timey gipay rek, minek nokom yimb kumiy, tip ak tikjakak. Chinup aŋgiy ñin nokom kumak ak, kisen tip ak ma

kumniŋgamb. Pen tip andkind winiŋgamb ñin ak, biynimb tap siy tap timey gipay gok kuyip, simboŋg giyn aŋgiy ma winiŋgamb; biynimb nup tep gakniŋ kond mindpay gok kuyip, pisnep diniŋ winiŋgamb.

10

Simboŋgep Nindnimb Ak Gach Ma Wiykniŋgamb

1-2 Jiwda low niŋiy, siypsiyp tap gok pik simboŋgyiŋgipay ak, yikop kisen giniŋgamb rek, kawnan paŋg niŋiy gipay rek giyiŋgipay. Giyiŋgipay kun gok, simiy ak simiy ak per giyiŋgipay ak pen; mindrep giniŋgiy rek ma ayak. Kisen giyak ñin ak, kuyip gek pisnep suŋ-tep mindembiyap ak; gos kuŋay niŋiy, tip ak giy tip ak giy ma gipyap. 3-4 Pen tap siy tap timey gipun ak, siypsiyp tap gok pikon likañ yapek, Gor niŋiy ma kirginimuŋ rek ayip aŋgiy, simiy ak simiy ak simboŋgyiŋ nep mindyiŋgipay. Minek minek simboŋgyiŋgipay kun ak, gos yomb amnak tap siy tap timey giy, mindrep ma giyak ar ak.

5-6 Kun gek, Krays man ar biy winiŋ, Nop nup aŋgak,

"Tap pik likañ yapek simboŋgipay ak, nip tep ma gip. Pen tap kun gok daŋgiyey pisnep yin binj tikip ak, kunep nip tep ma gip rek, mumbwak yip bap gaynak. 7 Gayenak, yand nip aŋgnik, 'Bapiy, Yip mumbwak gayey, wosrey buk tikiy aŋgyak rek opiyn ak; aŋgniŋgamban rek giniŋgayn aŋgnik' aŋgak."

8 Krays minim kun ak omiŋal aŋak.   Minim bap ak aŋak, "Bapiy.   Biynimb nip sim-boŋniŋ, kanj siypsiyp tap gok pikey likañ yapek akaŋ, pisnep daŋgiyey simbok amek, nip tep ma gip aŋak."   Low buk tikiy ginimimb aŋgyak rek, simboŋgniŋambay ak pen; Nop nup tep ma giniŋamb aŋak.   9 Pen minim bap aŋak, "Bapiy. Nip kond mindpiyn. Yip yerip aŋgniŋamban ak, aŋgniŋamban rek giniŋayn aŋak." Ñinuk minim kun ak aŋek, Nop minim nindnimb siypsiyp tap gok pik simboŋgyiŋgipay ak kirgiy, minim tep kisen aŋak ak gek wos amimb.   10 Kun ak Krays Nop minim ak niŋiy, tap siy tap timey gipun gach ak wiykyokniŋg, minek nokom yimb pisnep simboŋgak ak mey; chin biynimb nuk gok suŋ-tep mindpun.

Krays Kumak Ar Ak Nep, Gach Wiykyokniŋgamb

11 Bi Gor nup simboŋgep yikop gok, tap siy tap timey gipun ak, Gor niŋiy kirgaŋ aŋgiy, minek minek tap pik simboŋgipay ak pen; ar kun ak gey, Gor niŋiy pisnep kirginimuŋ rek ma ayip.

12-13 Pen Bi Gor nup simboŋgep aspun ak, Bapiy biynimb tap siy tap timey gipay ak niŋiy kirgin-imuŋ rek aynimuŋ aŋgiy, ñin nokom yimb kumiy, woŋg kun ak gi dipiyn aŋgiy, am Nop ñin yipund kind okok ken bisgak.

14 Yenen: nuk ñin nokom yimb kumak rek, biynimb nuk suŋ-tep mindeyaŋ aŋgiy dip gok, Gor dinimuŋ rek ayip. 15 Gor Kawnan ak kunep, chinup minim kun ak rek aŋgñimb. Nuk biynimb

gos ñek, Baybol buk ak tikiy, minim kun ak rek aŋgiy aŋgyak:

16 "Biyomb aŋgip, 'Kisen yand giniŋayn ak: kiy yip minim aŋ ar nokom ay, jimñiy mindiy mey; low yand gok gosimb namb kuyip biyaŋ tikayen kisen giyiŋ, sakiy ma giniŋambay' aŋgip aŋgyak." 17 Pen minim bap aŋgak, "Low yip timbrikiy, tap siy tap timey giyak ak niŋiy kirgiy, tip ak ma niŋniŋayn aŋgak."

18 Niŋiy pisnep kirginiŋamb kun ak, nuk yip jimñiy mindiy mey; tap pik dand apiy sim-boŋgñiyiŋgipay rek, tip ak ma giniŋambun.

Gor Nup Chiŋgrep Giy Maŋ Winjun

19-20 Kun ak mam ay sikop, gos kuŋay ma ninjun. Jiysis chinup aŋgiy mumbwak nup timey gey kumek, laplap yomb korip ñiluk miŋgan suŋtep key yimb pil giyak ak puŋgrikiy, kinjeŋ pisnep yikak.

21-22 Pen kunep, nuk bi Gor nup simboŋgep yomb yimb chin ak mindiy, Gor nup simboŋgip rek, nup gosimb niŋiy, mindip maŋ siŋak winjun. Chinup gos yomb ma niŋyaŋ aŋgiy, Ñinuk nup yokek apiy kumek, likañ nuk yowak rek, chinup ñiŋ yomb rek pikek mey, biynimb nuk mindpun. 23 Kun ak Gor minim chinup aŋgayek niŋnuk ak, ma kirginjun, chinup diniŋamb aŋgiy, gos sek kond mindenjun. 24 Pen biynimb gunap kuyip simb niŋiy don, kiy pen biynimb gunap kuyip simb niŋiy dey, penpen wasemb ay penpen diy mey, maŋgiysek mindrep giniŋambun. 25 Biynimb gunap Gor minim niŋjun aŋgiy, ap

nan-giyiŋgipay ak pen; kisen kirpay rek ma ginjun; maŋ mindip Jiysis winiŋgamb aŋgiy ap nan-giyiŋ, minim niŋbun ak penpen aŋgñiyiŋ, mindrep ginimimb.

Jiysis Nup Kirginiŋgambun Ak, Pisnep Apyap Pikniŋgambun

26 Yenen: Krays minim yipul yimb ak aŋgey niŋ-tep giy, pen andkind tap siy tap timey ar ak amiy, tap Gor nup pik simboŋgon, chinup dinimuŋ rek bap ma mindeniŋgamb. 27 Ar kun ak, kinjeŋ chin bap ma mindeniŋgamb; niŋind nup pirikniŋgambun. Kor ak sek, mon maŋlaŋ biynimb nup miluk niŋeniŋgambay kuyip sinj timey yinimb ak sek kond mindoniŋgambun. 28 Biynimb Mosis low tikak gok niŋiy, tap yikop rek ayek timbrikyak gok; biynimb omiŋal akaŋ, omiŋal nokom windin niŋey, kor giyiŋgipay ñin ak, kuyip simb niŋnimuŋ rek ma ayek, biyomb gok minim kun ak niŋrep giy, aŋgey pisnep pik ayiŋgipay. 29 Kun ak chin Gor Ñinuk ak nup alemb alemb ñiniŋgambun ak, yergiy kim amniŋgambun. Nup alemb ñiniŋgambun kun ak, likañ tep chinup Gor yip di jimñiy aynim aŋgiy gek yowak ak, tap yikop rek ayek, kun giniŋgambun. Pen Gor Kawnan chinup simb niŋimb ak, nup kunep timey giniŋgambun. 30 Gor nuk key aŋgak, "Biynimb timey gipay gok, yand nokom, kuyip pen timey giniŋgayn aŋgak." Pen minim bap aŋgak, "Biyomb ak nuk key, biynimb nuk gok kuyip kor niŋiy, minim aŋgniŋgamb aŋgak." 31 Pen Gor biyomb yimb perper mindip

ak, biynimb gok kor geniŋgamb; niŋind jel giniŋgamb.

Gor Aŋgip Rek Gon Amnimuŋ

[32] Pen nind giyiŋgipim ak sakiy ma ginimimb. Gor melik tep niŋiy denbik, biynimb nimb gok nimbip miker yomb ñiyak ak pen; nup ma kirpik. [33] Ñin gunap nimbip minim timey aŋgiy, timey giyiŋgipay ak pen; gos kun ak ma niŋiy, biynimb wikan gunap kuyip timey giyakniŋ, kun okok ken amyiŋgipim. [34] Biynimb Gor nup gosimb ak niŋey, kalambis ayak gok, simb niŋyiŋgipim. Ap tap nimbip maŋgiysek dand okok nimb okok nimb gey, "Ak tap yikop; gos chin ak amimb Gor tip chinup gayek, perper mindeniŋgambun biyoŋ aŋgiy," gos yomb kun ak ma niŋbik. [35] Kun ak sisiŋ ma aynimimb; Gor nup nokom gosimb ak niŋmindiy mey, perper mindeniŋgambim. [36] Nup ma kirgiy; aŋgip rek gon amek mey, aŋgak rek chinup giniŋgamb. [37] Baybol buk ak tikiy aŋgyak:
"Bi winiŋgamb ak per ma mindeniŋgamb; maŋ
mindip winiŋgamb. [38] Biynimb suŋ-tep
yand gok, yip gosimb niŋmindeniŋgambay
ak pen; gunap yip kirgey, tep ma
giniŋgamb aŋgyak."
[39] Pen chin biynimb Gor nup kirgiy, apyap pikpay gunap ma mindpun; biynimb nup gosimb niŋiy, perper mindeniŋgambay gok mindpun.

11

[1] Gor nup windin ma niŋbay ak pen, biynimb nup gosimb niŋbay gok, mindip aŋgiy niŋrep yimb gipay. Nup gosimb niŋiy mey, chinup kond

mindeniŋamb aŋgiy, nup gos sek kond mindpay.
² Biynimb wosrey kay, nup gosimb niŋyak rek,
kuyip aŋgak, "Nimbip niŋen yip tep gip aŋgak."

³ Nup niŋind aŋgip aŋgiy gosimb niŋbay ak mey;
tap semb biyoŋ, tap man biy, tap bap diy ma
gayak, minim anep aŋgek ayak ak niŋbun.

Ebol, Yinok, Nowa Gor Nup Gosimb Niŋyak

⁴ Wosrey binak Ebol Gor nup gosimb niŋiy,
minim aŋgip gok niŋind aŋgip aŋgiy mey, tap
dand apiy pik simboŋgñek, Gor niŋek tep gak.
Pen numam Keyn tap dand apiy simboŋgñak ak,
Gor niŋek tep ma gak.

Ebol Gor nup gosimb niŋiy, niŋind aŋgip aŋgek
mey, nup pen bi suŋ-tep yand aŋgiy, tap sim-
boŋgñak ak niŋiy, yip tep gip aŋgak. Ebol kumiy
amek, miñiy yip ma mindpun ak pen, nuk Gor
nup gosimb niŋak kesim kun ak, chinup biynimb
gunap gos ñiyiŋ nep mindip.

⁵⁻⁶ Biynimb Gor nup gosimb niŋbay gok nep,
nuk yip jimñiy mindeniŋiy rek ayip. Yenen:
nuk biynimb yikop ma diniŋamb; biynimb, nuk
mindip ak mey nup aŋgniŋon, chinup minim
aŋgayip rek giniŋamb aŋgiy niŋbay gok nep
diniŋamb. Yinok nuk bi kun ak rek. Gor nup
gosimb niŋmind dand amiy ma kumak, Gor nup
dand amek mey; nup piyowiy ma yimb niŋyak.
Baybol buk ak tikiy aŋgyak, "Gor Yinok nup niŋek
tep gek, dand amnak aŋgyak."

⁷ Gor Nowa nup kunep: miñmon yomb
pikniŋamb aŋgek, windin ma niŋak ak pen, Gor
nup gosimb niŋak rek niŋind aŋgip aŋgiy, siyip
yomb ak gak. Siyip yomb kun ak giy, biyn nuk

ñapan nuk gok maŋgiysek miŋgan kun ak amdey, miñmon yomb yimb ak pikek mindrep giyak. Pen miñmon pikniŋgamb aŋgek, windin ma niŋak ñin ak, Gor aŋgip ak niŋind aŋgip aŋgiy, gek amek mey, nuk kim amnakniŋ, biynimb yikop gok, Gor nup minim bap pen aŋgniŋgiy rek ma ayak.

Ebraham

8 Basind yes Ebraham kunep, Gor nup gosimb niŋiy, aŋgak rek gak. Nop miñmon ak mindakniŋ Gor aŋgak, "Ñapan nand tikeniŋgamban tikey amniŋgamb gok, nimbip miñmon yomb bap pisnep aŋgniŋgayn ak mey; am kun okok mindenimin aŋgak." Aŋgek, miñmon kun ak mindip okok aŋgiy ma niŋak; yip kond mindeniŋgamb aŋgiy, monmon amnak. 9 Pen am mindek kun ak miñmon nuk mer, biynimb gunap miñmon kiyk. Nuk kun giy mindiy, ser korip nep giy kin taŋgiy, ñinuk Aysek nup tikak. Tikek yomb giy, nop gak rek nep gak. Aysek ñinuk Jekop nup tikek yomb giy, kunep gak. 10 Gor miñmon kilis-tep per mindeniŋgamb aŋgiy gayak ak, am mindoniŋgambun aŋgiy, Gor nup gosimb niŋiy, ser korip nep giy kin taŋgyiŋgipay.

11 Pen Ebraham biynuk Sera tokiy yimb ay, Gor aŋgip rek chirup giniŋgamb aŋgiy, nup gosimb niŋmindiy, ñi Aysek nup tikrik. 12 Ñapan nuk kun ak tikek, tik dand amiy apiy giy; gap, kamb kilup, tap okok kuŋay yimb mindek, ma ñin paŋgniŋbay rek ak tikyak.

13 Bi wosrey aspun kun gok, Gor kuyip yerip yerip aŋgek, aŋgak rek nep chinup giniŋgamb aŋgiy, nup gosimb niŋmindeyak ak pen; aŋgak

kun ak gek niŋiy, ma kumyak. Pen gos yomb kun ak ma niŋyak, miŋmon nuk amiy niŋniŋambun aŋgiy, tep gakniŋ mindiy kumyak.   Lum ar biy mindiy aŋgyiŋgipay, "Chin biynimb key okok nimb gok, yikop ap namb biy mindpun aŋgyiŋgipay." ¹⁴ Biynimb minim kun ak rek apay gok, miñmon chin yipund giy bap mindip ak aŋgiy niŋiy, kun apay. ¹⁵⁻¹⁶ Miñmon kiyk kiriŋ wiyak ak gos amek, andkind ambiyap ak pen; gos yomb kiyk amnak Gor miñmon tep biyoŋ.   Nuk pen dawin yomb ak gayrep giy, biynimb kun gok rek kond mindip ak mey; biynimb kun gok rek nup Biyomb Gor chin apay ak, nuk niŋek tep yimb gip.

¹⁷⁻¹⁹ Pen Gor, Ebraham aŋgniŋgayn rek giniŋgamb akaŋ aŋgiy, nup aŋgak, "Ñi nand Aysek tikek tikey amiy apiy giy, kuŋay mindeniŋgambay aŋgnik ak, nup dam pikay, yip simboŋg ñinimin aŋgak." Aŋgek, Ebraham Gor nup gosimb niŋiy aŋgak, "Ñapan yand kun ak tikek tikey amiy apiy giy, kuŋay mindeniŋgambay aŋgak minim ak ma kirginiŋgamb; ñiyand nokom yimb ak pik ayen, nuk gek tip tikjakniŋgamb aŋgiy," ñinuk Aysek nup dam bind ar ak tiwniŋ ay, ñayip diy piŋiy ayniŋ gek, Gor kun ma ginimin aŋgak.   Kun ak ñinuk Aysek nup pisnep kumak rek ayak ak pen, nup kim diy dand andkind amnak.

²⁰ Aysek pen yomb giy, ñi omiŋal tikak. Ñi bap yimb ak Jekop; ñi bap yimb ak Yisow. Pen nop Aysek tokiy yimb ay, Gor aŋgip rek giniŋgamb aŋgiy, ñinuk omiŋal kuyip tap yerip kisen giniŋgamb minim tep ak, gunap nind aŋgñak. Kumek kisen

aŋgak rek nep gak.

²¹ Pen ñinuk Jekop tokiy yimb ay, Gor nup gosimb niŋiy, aŋgip rek giniŋgamb aŋgiy, ñinuk Josep ñi tikak omiŋal ak kuyip, Gor nirip kond mindyiŋ, kun kun giniŋgamb aŋgiyn aŋgiy, yir kondim ak diy, jiy kuyaŋgiy mindyiŋ, kuyip-miŋay Gor minim tep kun ak, gunap nind aŋgñak. Kumek kisen aŋgak rek nep gak.

²² Ñinuk Josep pen tokiy yimb ay, Gor nup gosimb niŋiy, giniŋgamb rek niŋrep giy, minim gunap kunep aŋgak. Biynimb nuk gok kuyip aŋgak, "Kisen miñmon Yijip biy kirgiy, andkind miñmon Keynan amniŋgambim. Ñin kun ak, tiŋiy yip gok sek dand amiy, kaw dinimimb kun okok aŋgak." Aŋgiy, kumek kisen mey, kuyip aŋgak rek maŋgiysek giyak.

Mosis Nup Tik Weygirik

²³ Mosis nonim nop ber kunep, Gor nup gosimb niŋiy, chinup kond mindeniŋgamb aŋgiy, Yijip biyomb Perow nup ma pirikrik. Ñi tep Mosis nup tikiy, takin omiŋal nokom weyger mindek. Pen kisen Perow panuk ap Mosis nup dand amiy, biyn bap key ñispiyn aŋgiy nonim nup ak key ñek, tiy ñiyiŋgip. ²⁴ Mosis yomb giy, nuk kunep Gor nup gosimb niŋiy, yip kond mindeniŋgamb aŋgiy aŋgak, "Yip Perow panuk ñinuk ma aŋgniŋgiy. ²⁵⁻²⁶ Lum ar biy tap siy tap timey giyiŋ minden, yip tep ma giniŋgamb; perper mindenim aŋgiy, krays nup chiŋgen, yip aŋgjiwniŋgambay ak tep yimb; pen Yijip biynimb amemb owep tap tep tep kiyk gok, yip tep ma gip aŋgak. Yand biynimb

Gor ker mindey timey gipay gok, yip yiŋgoŋg giy mindenim aŋgak."

27 Pen Mosis Bi windin ma niŋbun ak nup gosimb niŋiy mey; misen niŋnimuŋ rek ayek, kiyŋ Perow nup miluk niŋak ak ma pirikak; Gor aŋgak rek giy, Yisrel biynimb kuyip poŋind Keynan amnak. 28 Pen nuk Gor nup gosimb niŋiy aŋgek, Yisrel biynimb Pasopa siypsiyp ñiluk gok pikiy likañ diy kinjeŋrumb pis pis pikiy, day ar biyoŋ sek pikey, enjol ap Yijip biynimb ñi nind tikyak gok maŋgiysek pikayniŋg, Yisrel biynimb korip kuyip ak ma awak.

29 Yisrel biynimb Gor nup gosimb niŋey, Yijip kay kuyip wirsek yukey, am ñiŋg solwara Likañ ak tikniŋg giyakniŋ, Gor gek ñiŋg kun ak liŋg pis pis amek, lum ar ak amiy, kind bindoŋ amniyak. Pen Yijip kay kuyip yuk dand namb kun ak apeyak, ñiŋg ap kuyip yiw gek maŋgiysek kumdiyak.

30 Kisen Yisrel biynimb Gor nup gosimb niŋiy, am dawin yomb Jeriykow kamb wariy kilis ak, ñin onep ar ak kus kus gey gey pisnep wakan-jsakak.

31 Pen kesim ar nokom kun ak nep, kinjeŋram biyn Reyap miñmon Jeriykow nimb ak, Gor nup gosimb niŋiy, biynimb Gor nup minim kirgiyak gok yip ma kumak. Yenen: bi Yisrel omiŋal miñmon Jeriykow amer, kuyipmiŋay pikayniŋg gey, Gor nep aŋgek miñmon chinup niŋayniŋg opiyr aŋgiy, di kasin gek, kim mindiy andkind amnirik.

32 Pen biynimb Gor nup gosimb niŋey, kuyip key yimb gak kesim gok, yergiy parsek aŋgnim.

Binak Giydiyon, Barak, Samson, Jepta, Depiyt, Samwel bi gok sek, bi Gor minim aŋep gok sek giyak giyak rek aŋen, minim paryomb am-niŋ*a*mb. ³³ Biyn bi kun gok: gunap Gor nup gosimb niŋiy, biynimb miñ*m*on key gunap kuyip yuk yokyak; gunap minim yomb gok Gor gos tep niŋimb rek tuŋ*a*sikyak; gunap kuyip kayn ayndik layon mindeyak namb ak diyokeyak, Gor kuyip kond mindek ma siwyak; gunap Gor kuyip minim aŋek, aŋip rek giniŋ*a*mb aŋiy kond mindey mindey, aŋ*a*k rek nep gak. ³⁴ Pen gunap mon yomb yinek namb ak diyokeyak ma yinak; gunap baynat diy kuyip piŋiy ayun aŋy*a*k ak pen; kuyip piŋiy ayniŋiy rek ma ayak. Biynimb kun gok biynimb sayn ak pen; kuyip kond min-dek kilisrimey yimb mindeyak. Penpen giyiŋ, amiy biyomb miñ*m*on okok nimb gok kuyip, yuk yokyak. ³⁵ Biyn gunap ñap*a*n kiyk gok kumeyak, Gor nup gosimb niŋey, gek tip ak tikjakyak.

Biynimb gunap Gor nup gosimb niŋy*a*k rek, kuyip miñ ayey kumyak. Gor nup kirgembiyap, kuyip wisik yokey ambiyap ak pen; perper min-denjun aŋiy, Gor nup chiŋiy nep mindeyak rek, kuyip timey gey gey kumyak. ³⁶ Gunap kuyip aŋgjiwiy, tapin pikyak. Gunap tiwniŋiy, kalambis yokyak. ³⁷ Gunap kamb silok pikayey kumyak; gunap kuyip sow diy timbrik day day ayak. Gunap baynat diy, kuyip pisnep piŋiy ayak. Gunap kuyip yukyok gey gey kosyam mindiy, simbgeprek meymey siypsiyp wak diy, chech rek yimiy giraŋgyiŋip*a*y. ³⁸ Pen biynimb yikop gok, biynimb tep kun gok kuyip, chin yip mindep rek

ma ayip aŋgiy, kuyip timey gey gey, pirik am miñmon nep namb okok mindiy, kamb miŋgan man miŋgan okok kin taŋgyiŋgipay.

39 Biynimb aspun kun gok, Gor nup gosimb niŋiy mind tep yimb giyak ak pen; kuyip direp giniŋgayn aŋgak rek, ñin kun ak ma gak. 40 Yenen! Chinup kunep diniŋ, niŋayak rek, ñin nokom kun ak nep maŋgiysek den, am jimñiy mindrep giniŋgiy aŋgiy niŋak.

12

1 Kun ak biynimb kuŋaynep chinup piŋiy kus kus giy, kinjeŋ tep yomsipay ak; tap gos yomb niŋbun gok kirgiy, tap siy tap timey chinup kasek chiŋginimuŋ rek ayip ak kirgiy, kinjeŋ tep yomsipay ak dinjun. Kinjeŋ tep ar kun ak, kosyam amniŋgambun aŋgiy, gos ak ma niŋjun. 2 Biyomb chin Jiysis nup gosimb niŋiy, nuk gip rek ginjun. Nup ñaŋgrimbikayniŋ gey, yip bi timey rek ñaŋbirikayey nambiŋ diniŋgayn aŋgiy ma aŋgak, biynimb gok kuyip aŋgiy kumiy, Bapiy ñin yipund kind okok ken am mindeniŋgayn aŋgiy, nup tep yimb gak.

Gor Chinup Mindrep Giyaŋ Aŋgiy, Miker Gunap Ñimb

3 Biynimb kuŋaynep nup miluk niŋiy, timey giy gey amek, ma pirikak. Chin gak ar kun ak, kunep ginjun. 4 Nuk mey, chinup suŋ-tep mindeniŋgiy aŋgiy kumak. Nimb pen, tap siy tap timey ma giy, nup chiŋgiy nep mindonjun aŋgiy, miker yomb kun ak rek ma dipik. 5 Gor nimbip ñapan yand

aŋgiy, minim tep aŋek tikyak ak, sakiy gipim rek ayip. Nuk aŋgak:

"Ñapan yand guniy! Biyomb ak nimbip gos win-jikyiŋ miker ñiniŋgamb ak; gos yomb ma niŋnimimb. Tap siy tap timey gem, nimbip aŋg giniŋgamb ak, chinup pisnep kirgip aŋgiy, gos kuŋay ma niŋnimimb. 6 Biynimb nup tep gip ak, ñapan nuk gok mey, kuyip per gos winjkip aŋgak."

7 Kun ak kosyam mindeniŋgambim ak, gos kuŋay ma niŋnimimb; Bapiy chinup gos winjiksap aŋgnimimb.   8 Pen nimbip timund ma winjkip aŋgiy; biynimb nop sek ma mindpim gok mey kun gip. 9 Bapiy chin man ar biy gok, chinup timund winjikey, tep winjikpay aŋgiy niŋbun. Kun ak rek, Bapiy chin semb biyoŋ timund win-jikek, tep yimb kun gip aŋgiy niŋjun.

10 Bapiy chin man ar biy timund winjikpay gok, sikoy won bap mindeyaŋ aŋgiy, gos key niŋiy timund winjikpay. Pen Bapiy yomb chin semb biyoŋ chinup gosimb niŋiy, suŋ-tep mindpiyn rek nep mindeyaŋ aŋgiy gos winjkip ak; aŋgip rek ginjun. 11 Chinup timund winjkip won ak, tep ma gip ak pen, timund winjikek suŋ-tep mindiy mey; kapkap mindrep giyiŋ gon amniŋgamb.

Gos Wos Niŋiy Gon Amnimuŋ

12 Ñin tomb sayn gi yowip ak; yikop gip aŋgiy, tikjak amiy apiy gem kilis ginimuŋ.   13 Kinjeŋ yipund giy tep tep ar ak amem, gunap tomb puŋgjiwonimuŋ, kilis giy am gem gem, suŋ ayniŋgamb.

¹⁴ Biynimb gok yip maŋgiysek jimñiy minden-jun aŋgiy mindenimimb ak pen; Gor biynimb suŋ-tep nuk mindenimimb. Biynimb suŋ-tep gok nep, Biyomb chin ak nup niŋniŋambay.

¹⁵ Kun ak niŋrep ginimimb. Biynimb nimb gunap, Biyomb chinup simb niŋiy dip ak nup, kirginiŋgiy rek ayip. Pen biynimb mindrep giniŋgambay gok, biynimb mindrep ma gipay namb ak mindey, kuyip asiŋ wilikniŋgamb. ¹⁶ Pen biynimb nimb gunap biyn siy bi siy giy, Gor nup kirginiŋgiy rek ayip. Giniŋgambay kun ak, Yisow wosrey gak rek giniŋgambay. Nup yiwan gek, tap ñiŋiyn aŋgiy, Gor nop Aysek bilesiyŋ tep ñek ñinuk nup ñiniŋ gak ak, tap yikop rek ayek kirgiy, tap keñmaŋgiy won ak nep ñiŋemb ak dak. ¹⁷ Pen nimb niŋbim: kisen nop tap ñiniŋ gak kun ak tip diyn aŋgiy, kinjeŋ dinimuŋ bap ma mindek, simb gek siy aŋgak.

Gor Miñmon Tep Nuk Sayon Amjipun

¹⁸ Yisrel biynimb miñmon Saynay dum ak am mindey, Gor minim nuk nind aŋgayak ak, Mosis nup aŋgakniŋ, mon yomb yimb yiniy, kisyim jimbenjimb apiy, yiŋgen yomb apiy gak. ¹⁹ Pen biykul yomb ak aŋgiy, minim semb biyoŋ nimb gunap aŋgek, biynimb gok pirikiy, Mosis nup aŋgyak, "Minim asap kun ak rek, tip ak aŋgek ma niŋjun aŋgyak." ²⁰ Yenen: Gor kuyip aŋgak, "Biynimb, meymey, siypsiyp tap gok yirik kun ak ameniŋgiy, kamb silok pisnep pik ayep aŋgak." ²¹ Kiyk minim niŋiy pirikyak kun ak, Mosis kunep niŋiy jep diy pirikak.

²² Kiyk miñmon dum amniyak kun ak; miñmon nep dum ak amniyak. Nimb Biyomb permindep minim nup kisenimb aŋayip ak dipim gok, enjol kuŋay yimb nep tep gakniŋ, mindpay miñmon Sayon dum opim ak mey, Jerusalem semb biyoŋ ak opim.

²³ Pen Biyomb biynimb maŋgiysek bilokniŋgamb ak, yimb nimbip ak biynimb nuk nindnimb gok sek tikayek mindip. Biynimb kun gok kumiy ma kurgiyak, am nuk yip mindrep yimb gipay. ²⁴ Kun ak minim kisenimb ak niŋiy, Jiysis ker opim ak tep gipim. Keyn numam Ebol nup pikek likañ yowak ak, minim yomb yimb dak; pen Jiysis likañ ak chinup nen aŋgiy yowak rek, Gor yip jimñiy mindonjun rek ayip.

Niŋrep Ginimimb

²⁵ Kun ak niŋrep ginjun. Biynimb Saynay dum mindiy, minim aŋek ma niŋyak gok, kim amniŋgiy rek ma ayak ak, minim nuk kisenimb ak kirgoniŋgambun; chinup yerip rek giniŋgamb.

²⁶ Ñin kun ak kuyip minim aŋgakniŋ, monmon rek dak. Pen chinup aŋgak, "Kisen kun ak rek gen; tap mankumb biy, semb biyoŋ maŋgiysek kawin kawin giniŋgamb aŋgak." ²⁷ Giniŋgamb aŋgak kun ak, tap per ma mindeniŋgamb aŋgiy gayak gok, maŋgiysek kurginiŋgamb; tap perper mindeniŋgamb aŋgak gok nep mindeniŋgamb. ²⁸ Tip chinup aŋgayip ak, kawin ma giy mindnep mindeniŋgamb kun ak, nup gosimb niŋiy, tep gakniŋ yimb nup dand aranjun. ²⁹ Biyomb chin mon rek yinimb ak; niŋrep ginjun.

13

Mam Ay Gunap Kuyip Wasemb Yimb Ayjun

¹ Mam ay gok yip penpen wasemb ayiŋ nep mindenimimb.   ² Biynimb okok nimbip ker apeniŋgiy, kuyip dinimimb.   Biynimb gunap, biynimb yikop gok wasiw aŋgdispun aŋgiy, enjol gunap kuyip wasiw aŋg diyak. ³ Mam ay gunap kalambis mindeniŋgiy, chin yip kalambis mindpun aŋgiy niŋnimimb.   Mam ay gunap kosyam mindeniŋgiy, chin yip kosyam mindpun aŋgiy niŋnimimb.

⁴ Biyn bi dipay ak tep gipay.   Biynimb gunap ap bi beriymiŋay minim pisnep apay kun ak, ma timbrikniŋgiy.   Gor biynimb biyn bi diy, kisen biyn siy bi siy giniŋgambay gok sek, biynimb yikop biyn siy bi siy giniŋgambay gok sek minim yomb yimb aŋgniŋgamb.

⁵ Tap chin dipun gok sikoy gip aŋgiy, gur-maniy tap gok gos yomb ak ma niŋjun.   Gor aŋgak, "Nimbip sakiy ma giniŋgayn; nimb yip nep mindeniŋgayn aŋgak."   ⁶ Kun ak gos okok gunap ma niŋjun.   Biyomb chinup kond mindip rek, biynimb gunap chinup yergiy timey giniŋgambay aŋgiy, ma pirikjun.

Minim Biyomb Nimbip Aŋgey Niŋbik Ak, Sakiy Ma Ginimimb

⁷ Biyomb nimbip minim tep aŋgey niŋbik gok, Gor nup gosimb niŋiy, gey amek tep gak ak niŋbim. Ar nokom kun ak nep ginimimb. ⁸ Jiysis gumon wos rek ak perper yimb mindip. ⁹ Nuk chinup simb niŋiy dip rek, Gor biynimb tep nuk mindpun. Biynimb gunap minim key aŋgeniŋgiy

ma niŋjun. Biynimb kun gok tap ak ñiŋemb, tap
ak ma ñiŋemb aŋgiy, asik mosik gi mindpay ak
pen; tap kun gok gek mindrep ma giniŋgambay.
10 Bi Gor nup simboŋgep makaw meymey pik
simboŋg gi mindpay gok; ar kun ak nep gey amek,
Jiysis chinup nen aŋgiy kumiy, tap ñiŋemb nuk
yimb chinup ñimb ak; kuyip ñinimuŋ rek ma ayip.
11 Kiyk makaw meymey pikiy likañ gok, dam Gor
nup simboŋgep biyomb yimb ak nup ñey, nuk
pen biynimb tap siy tap timey gipay rek, dam Gor
korip ñiluk miŋan suŋ-tep key ak soŋgip. Nonim
gok pen dam, mindpay mis ar siŋak daŋgiyey
pisnep yin simbok amimb.

12 Kun ak rek, Jiysis biynimb nuk gok suŋ-tep
mindeyaŋ aŋgiy, miñmon yomb Jerusalem mis
ar ak amiy yiwur yomb diy, likañ yapek kumak.
13 Nup kisen ginjun aŋgiy niŋbun rek, biynimb
yikop gok gey amimb ar ak kirgiy, nup ker mis
ar ak amon, chinup nup aŋgjiwyak rek monmon
aŋgjiwniŋgiy.   14 Yenen: man ar biy, perper
mindonjun tip bap ma mindip ak pen; miñmon
kun ak rek mindonjun aŋgiy kond mindpun.

15 Nind Gor nup meymey, kaw tap gok pik sim-
boŋgyiŋgipay ak pen; miñiy Jiysis ap chinup aŋgiy
kumak rek, tap kun gok ma pikñiniŋgambun. Nup
tep ginimuŋ aŋgiy, meŋg miŋan dand araniy,
yimb nup ak per dand aranjun. 16 Pen gos sek
mindiy, biynimb direp giyiŋg, opriyŋ ñimbay rek,
tap penpen bilok ñinjun. Ar kun ak gon mey, Gor
nup tep giniŋgamb.

17 Biyomb nimbip Gor minim apay gok, gos
peyiŋg niŋiy ma apay, woŋg gipun ak Gor

niŋek tep giniŋgamb aŋgiy, gos ak niŋyiŋ gi-
pay.   Kun ak nimb siskoy diy, apay rek gin-
imimb.   Kun geniŋgambim, tep gakniŋ woŋg
giniŋgambay. Mer ak, nimbip yergiy kond min-
drep giniŋgambay?

Gor Nup Aŋgniŋem Chinup Kond Mindonimuŋ

18 Pen Gor nup aŋgniŋem, chinup kond min-
donimuŋ. Gor yip mindrep giy gos par ayiŋg
ma mindpun ak pen, per kun ak rek nep ginjun
aŋgiy mindpun. 19 Gor nup aŋgniŋem, yip kond
mindakniŋ, mindpim ak kasek ninim.

20 Gor bi tep biynimb simb niŋimb ak, gos yomb
ma niŋniŋgiy aŋgiy, Ñinuk biynimb kond mindrep
gip ak nup yokek apiy, kumiy tip ak tikjakak.
21 Nop minim nind aŋgayak ak, kindik ginjun rek
ma ayak; pen miñiy, minim kisenimb dand wip
ak, chinup kond mindakniŋ, mindrep giy aŋgip
rek giniŋgambun. Kun ak Jiysis yimb nup, perper
nep dand aranjun! Tep.

Minim Day Gunap

22 Pen mam ay sikop. Nimbip yiruk ma ginimuŋ
aŋgiy, minim paryomb ma apiyn; maŋ won ak
apiyn.

23 Mam chin Timotiy nup kalambis ayak ak,
miñiy mis apek, yip niniŋgambur.

24 Biyomb nimb gok sek, biynimb yikop Gor ker
mindpay gok sek, "Nimb mindpim!" aspun.

25 Gor nimbip kond mindeŋ.

Kalam Baybol Buk Gor minim nuk kisin angayak
The New Testament in the Kalam Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kalam long Niugini